

moeten gaan de deugden van vroomheid en ootmoed en Godsvertrouwen. Dat hiermee begaafdheid tot den arbeid allerminst wordt uitgeschakeld, behoeft natuurlijk geen betoog. Het is alleen maar de vraag, wat het eerste en meeste is.

Ook mag niet vergeten de beteekenis van het voorbeeld der Inlandsche Christenen. Helaas, dat ook hier veel kaf onder het koren is. Daarom blijft kerkelijke tucht, strenge tucht, noodzakelijk.

Nu echter de gemeenten meer zelfstandigheid krijgen, gaat ook de tucht hier en daar verslappen; het schijnt, alsof de Inlandsche voorgangers dikwijls niet de kracht en moed bezitten, om de kerk zuiver te houden. Prof. Richter wijst op de Ethiopische kerken, waar het zedelijke en godsdienstige leven sterk is gedaald sinds men vrij kwam van de leiding der zendelingen. En dan vraagt hij: „Hoe staat het in de Indische gemeenten, wanneer de kastendemon zich verheft, of in China, wanneer de idee der familie optreedt en haar recht wil handhaven om alles onder haar invloed te brengen? Wij twijfelen niet aan den ernstigen wil, de oprechte vroomheid en de zedelijke kracht der leiders in de kerk; maar het gros van de gemeente! Hier ligt de proef van de soliditeit van het zendingswerk”.

Nauw in verband hiermee staat de vraag, hoe men het hart van de menschen zal bereiken. Paulus is daarin een meester geweest; hij was den joden een jood en den Grieken een Griek. Hij predikte het Evangelie op den Areopagus in Athene op andere wijze dan in de synagoge te Antiochië. Trouwens, al is het hetzelfde Evangelie, welk een onderscheid is er tusschen Mattheus, Marcus, en Lucas enerzijds en Johannes anderzijds; of tusschen den brief aan de Hebreërs en dien van Jacobus.

Dit voorbeeld verdient navolging; men moet anders optreden op Soemba dan op Midden-Java; anders onder Mohammedanen dan onder animistische Heidenen; anders onder de Priaji's dan onder de dessa-menschen; anders onder de kinderen op de zendingsscholen dan onder de patienten in het zendingshospitaal.

En dit geschiedt ook. Zij, die bij de Schrift leven, volgen vanzelf het voorbeeld na, dat hun daarin wordt gegeven.

Maar dan vergeet men niet, wat Prof. Richter uitdrukkelijk constateert, dat het duizend jaren geduurd heeft, van Ulfilas af tot Luther toe, voordat het Christendom bij de Germaansche vaders tot in het hart gedrongen was! Duizend jaren!

Het volk moet worden gewonnen, maar dat zal alleen kunnen door gestadige samenwerking tusschen de zending en de leiders van de Inlandsche kerk. Het gevaar van het syncretisme moet worden overwonnen, en we, als men door toegeven aan heidensche gebruiken de kerk wil uitbreiden. Dat zou slechts een schijntriumf zijn. Waar het op aankomt is, dat het Evangelie van Jezus Christus over alles zegeviert, alles onder zich brengt en doordringt en reinigt. Het gaat om de overwinning door den Heiligen Geest.

Het doet eerst wat vreemd aan, dat Prof. Richter de Boeddhistische propaganda in Zuid- en Oost-Azië aan de zending ten voorbeeld stelt.

Hij wil niet weten van de kerkelijke politiek van keizer Constantijn, ook niet van de samenwerking tusschen zending en kolonisatie, zooals in de Middeleeuwen; eveneens wijst hij af de expansie van den Islam en de Spaansch-Portugeesche politiek in de 16e eeuw. Maar wat de Boeddhisten doen, moet niet worden voorbijgezien. De zending kan van hen nog wel wat leeren!

Natuurlijk moet zulk een beweren worden waargemaakt. En daartoe herinnert hij aan de Boeddhistische cultuurstaten in Birma en Siam; aan de Boeddhistische cultuur, die soms groote deelen van een land overheerscht, zooals in Zuid-Ceylon, of als een buitengewone sterke godsdienstige factor zich gelden doet als in Japan; aan de Boeddhistische „Kulturinseln” als in China; aan het feit, dat in den Lamaïstischen priesterstaat Thibet het Boeddhisme bijna een aparte religie werd; en aan de landen als Korea en het Midden-Java, waar een Boeddhistisch vernis over het volksleven werd getrokken.

En dan is ook eigenaardig, dat in de meeste van deze landen de godsdienstige of cultuur-machten zich ten bloede toe verzet hebben tegen de indringende vreemde religie.

Nu, aan dit alles spiegele zich de wereldzending.

Het Christendom treedt op met de belijdenis, dat er alleen heil is in Christus, en eischt daarom heel de wereld op; en daartegenover staat de ootmoed, waarmee het optreedt in de verovering van landen en volken. En deze innerlijke spanning zal nog sterker worden naarmate de koloniale politiek, de saeculaire cultuur-propaganda en het imperialisme der blanke rassen enerzijds en de wereldzending van de Christelijke kerk anderzijds elkander ontmoeten.

Van samenwerking tusschen deze beide zal, gelijk gevreesd mag worden, in de toekomst wel geen sprake zijn; eerder strijd.

De zending heeft dit voor boven de staats-machten, die in den Volkenbond eenheid hebben

gezocht, dat zij streng methodisch te werk gaat, en vele middelen bezit om het groote beoogde doel te bereiken.

Het is waar, dat de Roomsche zending nog weer veel krachtiger centraal is georganiseerd dan de Protestantsche. Maar de beteekenis van den Internationalen Zendingsraad moet toch niet worden onderschat.

Ook moet met blijdschap worden aanvaard het feit, dat in vele landen zoogenaamde Nationale-Zendingsraden zijn opgericht, die veel goed doen ten opzichte van de zendingscorporaties, om ze tot meerdere eenheid of tenminste samenwerking te brengen.

Laat het zijn, Prof. Richter vestigt er de aandacht op, dat iedere goede zending ernaar streeft haar terrein zelfstandig te bewerken en naar eigen inzicht den arbeid te doen; en dan heeft zij den Nationalen Zendingsraad alleen in zooverre noodig, dat de belangen, die zij met de zendingen op andere terreinen heeft, worden behartigd en minder aangename „invallen” op haar gebied van andere zendingscorporaties worden voorkomen. Maar anderzijds dwingen de reuzentaak der zending en de beperkte middelen en weinige krachten, om verstandig te werk te gaan. Er zal een soort „zendingsstrategie” moeten worden ingevoerd.

Bij het uiten van deze gedachten laat Prof. Richter het. Het is niet zijn bedoeling alles in den breede uit te werken; hij geeft slechts richtlijnen, die de overdenking waard zijn. Hij laat ons de moeilijkheden zien, maar slaat aan de hoop op de overwinning van het Evangelie niet den bodem in. Maar dat de zending voor een reuzentaak staat, wordt nog niet algemeen beseft; velen denken te gemakkelijk over de schier onoverkomelijke bezwaren, waarvoor de zending staat. En dan kan hetgeen Prof. Richter ons biedt ons temeer afhankelijkheid leeren van den almachtigen Koning, van Wien wij belijden, dat de zending toch ten slotte Zijn zaak is.

En al zal men in verschillende onderdeelen met Prof. Richter verschillen van meening, daarin geven wij hem gaarne onze instemming, dat wij vasthouden aan het zendingsbevel: „Predikt het Evangelie aan alle creaturen”, en tegelijk in het oog houden de stichting der Christelijke kerk naar den aard van het volk, waaronder wordt gearbeid.

En dan leggen wij de uitkomst in de handen van Christus

J. D. W.

Over de pluriformiteit.

Volgens belofte geef ik deze week in aansluiting aan wat verleden week van Prof. Greijdanus werd geciteerd, de polemiek, die ter zake van het in ons vorig nummer opgenomen artikel van Prof. Greijdanus is gevolgd. Dr. E. M. Buizer schreef een contra-artikel, dat door Prof. Greijdanus — in dien tijd nog redacteur van „Friesch Kerkblad” — in aantekeningen beantwoord is.

We geven beide hier in hun geheel weer („Friesch Kerkblad” van 24 Aug. 1917, XI, 43):

Den Weleerw. Zeergel. Heer Dr S. Greijdanus, Redacteur van het „Friesch Kerkblad”.

Weleerw. Zeergel. Heer!

Uw stuk „Pluriformiteit der Kerk” (overgenomen door de „Zeeuwsche Kerkbode” van 27 Juli 11.) heeft in het algemeen mijn instemming, vooral wanneer U er op wijst, dat de leer der pluriformiteit geen oorzaak mag zijn, dat de Schriftuurlijke maatstaf wegvalt. Toch heb ik eenige bezwaren, en daar ik als de dienaar van een gravamen tegen artt. 27—30 der Belijdenis (dat in verband staat met de pluriformiteit), zooals vanzelf spreekt, er bijzonder prijs opstel, dat men een juiste voorstelling heeft van de beteekenis en het doel van dit bezwaarschrift, roep ik de gastvrijheid van uw blad in voor een misschien wat uitvoerige uiteenzetting. Met opzet zeg ik uiteenzetting, want ik moet me bepalen tot poneeren zonder meer en de verdediging uit Schrift en historie achterwege laten, tot de door den Kerkeraad van Middelburg benoemde Commissie van Advies mij daarover gehoord heeft¹⁾.

U neemt pluriformiteit theoretisch in den zin van veelsoortigheid of variatie binnen dezelfde soort, zooals men die in het planten- en dierenrijk aantreft. Men zou b.v. een kerk kunnen hebben, waarin het verstand en de leer, een andere, waarin het gevoel en de mystiek, een derde, waarin de lust tot de daad, zending en evangelisatie op den voorgrond stond. U acht, dat een dergelijke pluriformiteit, — wanneer het maar kerken betreft, die aan den norm der ware kerk beantwoorden, — toejuiching zou verdienen²⁾; en het onlangs weer opgehaalde woord, door Dr A. Kuyper Sr. bij de vereniging in 1892 gesproken, wijst in dezelfde richting. Dr Kromsigt daarentegen verwierp kort geleden deze leer der pluriformiteit, wanneer ze tot scheiding tusschen kerken leidt en dient als grond voor gescheiden voortleven. Hij acht, dat deze variaties moeten opgenomen zijn in één kerkverband.

Hoe dit echter zij, al valt niet te ontkennen, dat in sommige kerken bepaalde variaties op te merken zijn, de scheidslijnen tusschen de bestaande kerken

lopen doorgaans anders. Van het historisch gegeven nu gaan de meeste aanhangers van de leer der pluriformiteit uit. Misschien zou een term als pluraliteit beter passen, maar dat is dan de quaestie van een woord. De zaak is deze: We staan voor het historische feit van een veelheid van instituten, die elk voor zich den naam van kerk opeischen. Tegenstander zijn van de pluriformiteit wil praktisch genomen zeggen, dat men dien naam aan alle instituten, behalve het eigene ontzegt; voorstander zijn, dat men behalve het eigene ook andere instituten als Christelijke kerk erkent³⁾.

In de tweede plaats komt dan de vraag naar de oorzaak van die veelheid. Wie nuchter de dingen beschouwt, ziet wel, dat die doorgaans haar oorzaak vindt in de zonde en de gevolgen van deze als eenzijdigheid, verkeerd en gebrekkig inzicht in de waarheid Gods, en dat zoowel bij de leden van het eigen instituut als bij anderen. Dit legt aan ieder Christen den plicht op den maatstaf der Schrift aan te leggen om te zien, welke kerk naar zijn bescheiden meening daar het meest aan beantwoordt, zich bij die kerk te voegen, en in die kerk dan nog het zondige te bestrijden.

Men krijgt dus twee normen. Eerst één ter beantwoording van de vraag, of een bepaald instituut een Christelijke kerk is. Dan zegt de voorstander der pluriformiteit (in praktischen zin) met Prof. Bavink (Geref. Dogm.², IV, bldz. 346—47), dat „het Woord Gods, indien het op een bepaald plaats nog eenigermate bekend is, zekerlijk zijne werking zal doen, en dat, waar het is, er een kerk is van Christus, hoe onzuiver en vermengd dan ook”. Hij is dus hier met een minimum tevreden en acht de beschouwing „naar den aard der liefde” ook op kerken van toepassing. In de tweede plaats is er een norm ter beantwoording van de vraag, bij welke der bestaande kerken men zich moet voegen. Hier gaat het niet om een minimum, over een beschouwing naar den aard der liefde, hier gaat het om een maximum, het zooveel mogelijk voldoen aan de eischen der Schrift, b.v. ongeveer zooals ze geformuleerd zijn in art. 29 van de belijdenis als merkteekenen der ware kerk. Natuurlijk moet hierbij niet vergeten worden, dat het meerendeel der Christenen in een kerk geboren worden en dat de vraag, die U aan het slot noemt, wanneer men n.l. de kerk, waarin men geboren is voor een meer zuivere moet verlaten, niet altijd even gemakkelijk te beantwoorden is.

Een voorstander der pluriformiteit leeft naar zijn beste weten naar den eisch van het maximum, maar erkent ootmoedig, dat hij het voldoen aan dien eisch tengevolge der zonde een veelheid van kerken ontstaan moet. Om een sprekend voorbeeld te geven: Luther stond op het woord: „Dit is mijn lichaam”, en eischt op grond der Schrift aansluiting aan de Luthersche kerk; de Gereformeerden wraakten op grond van diezelfde Schrift Luthers leer der consubstantiatie⁴⁾.

Toch sluit de belijdenis eener door de zonde onvermijdelijke veelheid niet uit, dat men vasthoudt aan de ideale eenheid. Die is enerzijds een zaak van geloof en niet van aanschouwen, anderzijds richtsnoer van ons handelen. En in deze richting kan men juist van het standpunt der pluriformiteit uit meer doen. Wie haar ontkent, kan de eenheid niet anders bevoorwaarden dan door werven voor de eigen kerk en nog eens werven en altijd werven. En daarbij moet hij zijn mede-Christenen krenken door hun instituut den naam kerk te ontnemen. Wie de pluriformiteit erkent, kan werven zonder te krenken, maar daar naast ook zonder bepaald te werven geloofsgemeenschap oefenen met Christenen uit andere kerken. Zoo is er ook samenwerking op voet van gelijkheid mogelijk tusschen kerken, die op een bepaald punt hetzelfde willen. Wat op elk oogmerk eisch Gods is; werven of geloofsgemeenschap oefenen en samenwerken, moet ieder voor eigen conscientie uittaken, maar beide is plicht. Voor kerken ook hangt veel van de tijdsomstandigheden af. Het laat zich denken, dat nu eens de eisch van het maximum aanleiding geeft tot een strijd als de doleantie, dan weer de toenemende algemeene afval noopt tot samenwerking om dien te stuiten, met tijdelijk staken van den op zichzelf wettigen, mits broederlijk gevoerden, onderlingen strijd.

De kern van de leer der pluriformiteit praktisch opgevat, is m.i. het onderscheiden dertwee normen. Laat men den eersten samen vallen met den tweeden, dan komt men ten slotte uit bij de alleenzaligmakende kerk; laat men daaren tegen den eisch van het maximum varen, dan komt men tot een kerkelijk indifferentisme.

De boven uiteenzette omvatting nu is niet die van de Geloofsbelijdenis. Deze leert de ware kerk niet als norm maar als feit.

De ware kerk is volgens haar de Gereformeerde; de valsche de Roomsche; de overigen vallen onder de rubriek secten, welke zeggen, dat zij de kerk zijn⁵⁾. Zoo b.v. de door U genoemde Anglicaansche, die een episcopale kerkregering heeft, geen presbyteriale, zooals volgens art. 30 de ware kerk moet hebben⁶⁾.

Er zijn Gereformeerden, die, op grond van de pretentie de voortzetting der aloude Gereformeerde Kerk van 1618 en daarvoor te zijn, — deze belijdenis voor onzen tijd toepassen op onze Gereformeerde kerk en op de Roomsche kerk van nu. Anderen neigen er toe het begrip de valsche kerk als norm op te vatten, en achten, dat naar deze norm gemeten, niet alleen de Roomsche, maar ook de Hervormde een valsche kerk is, terwijl zij „de ware kerk” nog altijd als feit, als identiek met onze Gereformeerde kerk opvatten. De woorden: „dat buiten haar geen zaligheid is”, neemt men vaak aldus: „Wanneer een Hervormde bewust en halsstarrig weigert zich bij de ware, d.i. de Gereformeerde kerk, te voegen, is hij niet gehoorzaam aan Christus en kan dus geen Christen zijn”. Meer gewoon is de opvatting, dat de Hervormde kerk valt onder de secten, welke zeggen, „dat zij de kerk zijn”. Men meent dan, dat er onder het „Synodale juk” geen kerk is, wel verstrooide geloovigen. Steun vindt men daarbij in art. 29, dat bij het onderscheid

tusschen „let op de „ware Christus zou zijn geloovigen”. Een groo U blijkbaar wanneer van het r Maar z anderen z ben⁶⁾; en beteekenis komen re der conse vinden vo handiair staf is. Mijn Met H

8 Augusti

¹⁾ Eers artikel ov „Friesch l bericht, d te Middel Belijde 200 te we staat van dit ingez dediging Schrijver zetting, o en het d Dientenge stuk te n er van ad „de verde te moeten ingediend hij alzoov eventueel vamen u zooveel h om het e schriftum van sam publieke mij eenm weigeren hier, in de noo kennis ²⁾ In d gelezen, dachten waardeer ³⁾ Zoo kan wel eigene al leer van ondat h de valsche Gods W danig l die ke delde, z person in hun veroor Woord in hunne gen we van teru ⁴⁾ Deze m.i. niet 29 onzer meening den eisch wij zegge ware en wie nog waar nog Christus het in bestaa eischen als rec zich bij van beap eischen, i er mee ⁵⁾ Bij eer de valsche voorstelt, neer: of Gods We ste stelt, er bij, t staan m ⁶⁾ Dit Inzender zal kun onzer va biedt.

⁶⁾ Dr ning — wie het de Bel gaven. E komt, oc wat min hen sch

Tot zoov Men lett bezwaar: geopen

historisch gegeven de leer der pluriformiteit van een of meer historische kerk (die elk voor zich stander zijn van men zeggen, dat ehavle het eigene shalve het eigene e kerk erkent³⁾. e vraag naar de ter de dingen be ns haar oorzaak an deze als eendicht in de waarn van het eigen in ieder Christen ift aan te leggen cheiden meening ich bij die kerk g het zondige te

Eerst één ter bepaald instituut e voorstander der et Prof. Bavinck t „het Woord aalde plaats is, zekerlijk dat, waar het stus, hoe oek”. Hij is dus en acht de be- ook op kerken is er een norm ij welke der be- en. Hier gaat het eschouwing naar om een maxi- an de eischen geformuleerd zijn erkteekenen der iet vergeten wor- men in een kerk s, die U aan het erk, waarin men oet verlaten, niet orden is.

it leeft naar zijn maximum, maar en aan dien eisch an kerken ont- rbeeld te geven: s mijn lichaam, nsluiting aan de len wraakten, op rs leer der con-

r de zonde onver- ysthoudt aan een zaak van gerzids richtsnoer ng kan men juist it uit meer doen. l niet anders be- igen kerk en nog daarbij moet hij hun instituut de riformiteit erkent, ken, maar daar te werven ge- met Christenen amenwerking schen kerken, die llen. Wat op elk sloofgemeenschap ieder voor eigen e is plicht. Voor dsomstandigheden ens de eisch van een strijd als de e algemeene afval stuiten, met tijde- gen, mits broeder-

luriformiteit aderscheiden en eersten samen it men ten slotte laat men daarev- varen, dan komt ne.

g nu is niet de de ware kerk t. de Gereformeerde; igen vallen onder zij de kerk zijn⁵⁾ leaansche, die een presbyteriale, ook moet hebben⁶⁾. grond van de pre- reformeerde Kerk ze belijdenis voor ormeerde kerk en eren neigen er toe norm op te vatten, meten, niet alleen inde een valsche k” nog altijd als rmeerde kerk op- ar geen zaligheid er een Hervormde i bij de ware, d. i. is hij niet gehoort- en Christen zijn”. e Hervormde kerk t, „dat zij de kerk der het „Synodale geloovigen. Steun sij het onderscheid

maschen de ware en de valsche kerk in 't geheel niet let op de vraag, of er in een of ander instituut ook „ware Christgelovigen” zijn, zoodat het aan te merken zou zijn als een „vergadering van ware Christgelovigen”.

Een groot aantal Gereformeerden echter, waaronder U blijkbaar behoort, kan met art. 29 alleen instemmen, wanneer „de ware kerk” als norm, als de norm van het maximum, opgevat wordt.

Maar zoodoende geven zij aan de Belijdenis een anderen zin, dan onze vaders er aan gegeven hebben⁶⁾; en tegenover hen hebben zij, die zich aan de betekenissen der vaders houden formeel genomen, volkomen recht. Daarom was een gravamen noodig om der conscientie wille, om ruimte en uitdrukking te vinden voor de belijdenis der pluriformiteit met volle handhaving van den eisch, dat Gods Woord maatstaf is.

Mijn dank voor de verleende plaatsruimte.

Met Hoogachting,
8 Augustus 1917.

Dr E. M. BUIZER.

¹⁾ Eerst eenige dagen na de plaatsing van mijn artikel over Pluriformiteit der kerk in het „Friesch Kerkblad” van 29 Juni j.l., werd in de bladen bericht, dat bij den Raad van de Gereformeerde kerk te Middelburg een gravamen tegen Artt. 27-30 onzer Belijdenis was ingediend, en kwam ook ik dat al- zoot te weten. Omdat genoemd artikel dus geheel los staat van de indiening van dat gravamen, draagt ook dit ingezonden stuk niet het karakter van eene verdediging tegen eene bestrijding; gelijk de geachte Schrijver dan ook slechts spreekt van eene uiteenzetting, om eene juiste voorstelling van de betekenissen en het doel van zijn bezwaarschrift te doen hebben. Dientengevolge was er voor mij geene reden, om dit stuk te moeten opnemen; en had ook het toezenden er van achterwege moeten blijven; evenals de Inzender „de verdediging uit Schrift en historie” meent niet hier te moeten geven. Immers heeft hij zijn gravamen ingediend bij den genoemden Kerkeraad, en ontvangt hij alzoo in den kerkelijken weg, voor Kerkeraad, eventueel Classis en Synode, gelegenheid om zijn gravamen uiteen te zetten, toe te lichten, te verdedigen, zooveel hem wenschelijk voorkomt en mogelijk is; om het eindelijk als Schriftuurlijk erkend, of als on- schriftuurlijk verworpen te zien. Gedurende dien tijd van samenspreking en kerkelijk onderzoek, diende publieke propaganda uit te blijven. Toch heb ik, nu mij eenmaal plaatsing gevraagd werd, deze niet willen weigeren. Bespreking van het gravamen echter blijve hier, in dit stadium, nu bovendien ook nog de noodige gegevens niet ter publieke kennis gebracht zijn, ter zijde.

²⁾ In dezen heeft Dr Buizer mijn artikel niet goed gelezen, daar ik ter plaatse slechts noem, welke gedachten in pluriformiteit liggen, maar geene waardeering uitspreek.

³⁾ Zoo eenvoudig ligt m.i. de zaak niet. Want men kan wel ook andere kerkelijke instituten buiten het eigene als kerk erkennen, „maar niettemin tegen de leer van de „pluriformiteit der kerk” bezwaar hebben, omdat hare vervanging van de leer van de ware en de valsche kerk zou doen prijsgeven de gedachte, dat Gods Woord die kerkinrichting, en zoodanig kerkelijk leven, en aansluiting bij die kerk eischt, zoodat iemand, die anders handelde, zondigen zou; waarom men, anderen als personen aan het oordeel Gods overlatende, hen in hun kerkelijk handelen zou moeten veroordeelen als ongehoorzaam aan den Woorde Gods, en verplicht zou zijn, om met hen in hunnen kerkelijken weg, als eenen schuldigen weg, niet mee te werken, doch ook hen er van terug te roepen.

⁴⁾ Deze minimum- en maximum-redeneering loopt m.i. niet zuiver. Het oordeelen en handelen van Art. 29 onzer Belijdenis behoeft ganschelijk niet de meening te doen koesteren, dat men kerkelijk naar den eisch van een maximum leeft. Veeleer kunnen wij zeggen, dat genoemd Art. 29, handelende over de ware en de valsche kerk, niet spreekt over de vraag wie nog als geloovigen erkend moeten worden, noch, waar nog geloovigen kunnen zijn, noch, hoe de Heere Christus Zijne gekochten toebrengen kan, maar over het institutionele, ambtelijke, kerkelijke bestaan en leven, en a.h.w. de minimum-eischen noemt, om een kerkelijk instituut als recht te aanvaarden, zoodat een geloovige er zich bij voegen mag en moet, terwijl bij gemis van beantwoording van een kerkelijk instituut aan die eischen, aansluiting aan dat instituut zonde, en breuke er mee door Gods Woord geëischt is.

Bij een gravamen tegen de leer van de ware en de valsche kerk, gelijk onze Belijdenis die leer voorstelt, komt zakelijk daarom de kwestie hier op neer: of onze Belijdenis terecht, overeenkomstig Gods Woord, die bepaalde eischen als het minste stelt, om een kerkelijk instituut, door aansluiting er bij, te mogen erkennen, dan of met minder volstaan mag worden.

⁵⁾ Dit is m.i. enkel eene bewering van den Inzender, die hij moeilijk uit de Belijdenis zelve zal kunnen bewijzen, en voor welke ook het doen onzer vaders in de eeuw der Hervorming geen steun biedt.

⁶⁾ Dr Buizer legt eerst — zie ook vorige aanteeke- ning — zijne meening in Art. 29, en zegt dan, dat wie het daar niet mee eens zijn, een anderen zin aan de Belijdenis geven, dan onze vaders er aan gaven. Echter waren onze vaders, naar het mij voorkomt, ook inzake hunne belijdenis van de kerk, wel wat minder ondiep, dan de geachte schrijver van hen schijnt te denken.

S. GREIJNDANUS.

Tot zoover Dr Buizer en Prof. Greijndanus.

Men lette in het artikel van eerstgenoemde op het bezwaar: „medechristenen krenken”. Een kwestie van geopenbaarde waarheid wordt gemaakt tot een

zaak van „ziel” en „ziel”. Een medechristen kan ook zich „ergeren” aan mijn prediking van Christus’ twee naturen. Maar lost men daarmee de kwestie op?

Predikanten en gewetensvrijheid in den N. S. B.-staat.

In „IJmuider Kerkbode” wordt naar aanleiding van een door mij te IJmuiden gehouden rede over de N.S.B. en een enkele dagen later daartegenover gestelde N.S.B.-vergadering met (als spreker) den heer De Bruin (be- zwaard tegen het bespreken van dergelijke zaken in een kerk, hoewel „H.V.”-er) opgemerkt door den heer T. v. Popta:

Op een paar bepaalde dingen wil ik nog even wijzen. Prof. Schilder had gevraagd of hij, wanneer de N.S.B. de macht had, ook naar een concentratiekamp moest.

Daarop heeft de heer de Bruin gezegd: „Wij zullen, als we baas zijn, geen concentratiekampen oprichten in Nederland. Wel zijn er menschen, die er in thuis hoorden. Maar dit staat vast: met dat ondermij- nen van het nationaal-socialisme zou het uit zijn.”

Toen is er een schriftelijke vraag ingeleverd, die on- geveer aldus luidde:

„Als de N.S.B. geen concentratiekampen wil in- richten, welke maatregelen zullen dan genomen worden tegen iemand als Prof. Schilder om te maken, dat dat ondermijnen uit zal zijn?”

Hierop werd door den spreker ongeveer het vol- gende geantwoord:

„Wij beschouwen het ambt van predikant als een zeer hoog ambt, eigenlijk als het hoogste dat er is. Als wij de meerderheid hebben, zullen wij tot de pre- dikanten zeggen: houdt u bij uw werk als predikant, bemoet u niet met de staatszaken, voedt de leden van uw kerk zoo op, dat zij altijd en overal in praktijk brengen wat zij hen leert (is dat den herder van dit schaaap soms gelukt? K. S.) en wanneer de predikan- ten zouden weigeren om zoo hun taak te verrichten, dan zouden wij hun dat beletten.”

Dit is een uitspraak van betekenissen.

Hieruit blijkt dat volgens dezen spreker, als de N. S.B. baas wordt, we niet alleen het recht van ver- eeniging en vergadering zouden missen zooals we dat nu bezitten, maar dat we zelfs het vrije woord op den preekstoel zouden kwijt raken.

En wie zal dan uitmaken of de predikanten hun plicht naar behooren vervullen? Dat zal dan natuurlijk de een of andere N.S.B.-kringleider of provinciale leider moeten doen. Waarschijnlijk iemand die niet weet, hoe een gereformeerde kerk er van binnen uit- ziet, die misschien met geen enkele kerk ooit mee- geleefd heeft, die zou uitmaken of een predikant zijn ambt naar behooren vervult en het Woord verkondigt, dat hij moet verkondigen.

Men voelt wel: het nationaal-socialisme zou, als h i de macht had in Nederland een kerkrijd ontketenen zooals die in Duitschland nu woedt.

Inderdaad, de vele lieden-zonder-hersenen, die thans naast andere met hersenen of onder hen als leiders („oud-strijders” straks!) op het paard geheven zijn, die zullen beslissen hoe 't moet.

En die zullen trouwe predikanten met geweld hin- deren.

Zie naar Karl Barth (rubriek Kerkelijk Leven). Die heeft niet als socialist, doch als christen zijn „in- zooverre” aan de eedformule willen toevoegen. Ik zie ook dit weer anders dan hij. Maar daar gaat het niet om. Zeker is, dat mijnheer Mussert en zijn trawanten de dingen evenmin zullen begrijpen als de Deutsche grootmeesters der volksverzamelingen met applaus- en opkomst-plicht dat vermogen. En dus: zie naar Barth.

Dr W. A. v. Es doet „een eereschuld af”.

Dr W. A. v. Es, onlangs hier door ons uitvoerig van antwoord gediend inzake dat congres, heeft na eenige weken zoo ongeveer gedupliceerd. Hij noemt dat het afdoen van een eereschuld. We zullen maar weer eens luisteren, al kost het ons wat moeite, weer te moeten van wal steken tegen misverstand.

We beginnen met het slot. We lezen:

Prof. Schilder herhaalt haar nog eens, en daarom moeten we wel aannemen, dat hij er nog al eenige waarde aan hecht. Hij spreekt tweemaal van iets, dat in „De Reformatie” heeft gestaan, en, „dat dus Dr W. A. van Es het heeft moeten weten”.

Laat ons daarbij eerlijk zijn: dat we niet altijd alles lezen. Misschien schieten we in dit opzicht geweldig in onzen plicht tekort, maar we erkennen het, we zijn in dit opzicht wel wat eecelotisch.

Dit lijkt me niet eertijk. Als ik iemand aanval, dan moet ik op het punt, dat ik zelf aan de orde stel, den man lezen. Doe ik het niet, dan laat ik hem be- weren, wat hij juist bestreed. Alzoo deed Dr v. Es. Hij had beter amende honorable kunnen doen, dan dergelijke quasi-ironie tot pantser kiezen.

Dr v. Es spreekt ook over Barth. Hij vindt het vrijwel overbodig, zooveel attentie aan den man te geven. Voetius en dergelijke, Hoornbeek, hebben wel op gelijke wijze gedaan met tijdgenooten (lees Hoornbeek maar eens tegen Weigel), en die zijn wel zeer nuttige lieden, ook volgens Dr v. Es, maar ze hebben het voordeel, dood te zijn. Wie zulke lieden in het heden navolgt, heeft het niet zoo best bij Dr v. Es:

Dat Barth voor onze nationale gereformeerde theo- logie nu werkelijk zulk een buitengewoon belangrijke persoonlijkheid is, hebben we tot hertoe nog niet kunnen inzien.

Geen wonder, dat Dr v. Es dat niet inziet. Hij belijdt immers zelf:

Eerlijk gezegd: kost het ons zoo zoetjes aan eenige zelfoverwinning, om als we dien naam (van Barth)

ergens boven of in een artikel lezen, het geschrift niet onwillekeurig uit onze handen te leggen.

Maar als Dr v. Es niet meer de discussie volgt, waar- om grijpt hij er dan op in?

Dr v. Es vervolgt:

Wat voor Duitschland toch wel goed in zijn theologie is, vinden we in onze nationale Gereformeerde theo- logie veel beter terug, en dan zonder de schaduwkanten, en eenzijdigheden en leentjes, gebreken en wat al niet.

Dit is een onjuiste probleemstelling. Barth geeft niet een „minder goede” editie van „onze nationale Gerefor- meerde theologie”, met „schaduwkanten”, „leentjes”, „gebreken” etc. Hij geeft iets, dat absoluut anders is. In alle hoofdstukken, in alle vooronderstellingen. Wie dat niet ziet, toont te hebben gedaan als Dr v. Es: niet meer de discussie gevolgd te hebben.

Maar waarom dan er over geschreven?

Later meer; niet te veel in eens.

K. S.

BOEKBESPREKING

Bloesem. Een boek voor meisjes, samen- gesteld door Diet Kramer.

Uitg.-Mij „Holland” — Amsterdam.

Dit voortreffelijk uitgevoerde boek is al eenigen tijd in ons bezit en de aankondiging heeft te lang op zich laten wachten. Maar het is een boek, dat niet verouderd en daarom is ook nu nog een aankondiging op tijd. Diet Kramer, bekend als Schrijfster, heeft hier verzameld een keur van leesstof voor meisjes, lectuur van ver- schillend karakter, maar steeds interessant. Over den aanleg van een eigen tuintje, over de schoonheid van het glas, over de vreugde van het kampeeren wordt ge- schreven, Mevr. Sevensma-Themmen leverde een bijdrage over Italië, Mevr. Norel—Straatsma, Wilma, Mary Pos, Nel van der Vlis en Greeth Smitskamp gaven belle- tristische verhalen uit de belangstellingsfeer van het meisje, Ninke van Hichtum bewerkte een sprookjes- verhaal, Berendien Meyer—Schuiling en Lidy van Bysseleijn verzorgden de poëzie. Vele zwart-witte platen illustreeren het boek, naast foto's op kunstdrukpapier en reproducties van Tjeerd Bottema.

Nu het weer de tijd is van het boekgeschenken is het de moeite waard aan dit boek met zijn verscheidenheid van inhoud, aandacht te geven. Voor de meisjes van den „bakvischeeltijd” is het een welkom cadeau.

Tom Welders, door C. Th. Jongejan—de Groot, Bandteekening en illustraties van Mole- naar.

N.V. Gebr. Zomer & Keunings U.M. — Wage- ningen.

Met voldoening kan worden geconstateerd, dat meer en meer opkomt het christelijk jongens- en meisjesboek, dat in zijn opzet en zijn uiterlijk een vergelijking met het neutrale jeugdboek van het bekende royale, goed geillustreerde type, glansrijk kan doorstaan. Zooda- t het bovengenoemde meisjesboek „Bloesem”, is ook „Tom Welders” een uitgave, die aan het beste moderne jeug- boek volkomen gelijkwaardig is. De frissche bandtee- king — een debuut op dit gebied van den tekenaar — de goede illustraties, de groote, duidelijke letter, het frissche formaat, alles is geheel „in stijl” en doet dit boek zich presenteren met dezelfde aantrekkelijkheid, die het neutrale jeugdboek zoo populair maakt.

Ik begin met op dit uiterlijk te wijzen, omdat het een zeer belangrijke factor is voor het welzijn, en dikwijls het verlangen is uitgesproken, dat we toch christelijke jeugdlectuur zouden krijgen, die voor de neutrale in uiterlijke verzorging niet behoefde onder te doen. Maar natuurlijk ligt in den inhoud het zwaarte- punt: het christelijke jeugdboek moet allereerst zijn een boek, dat in zijn wezen aan dit epitheton beantwoordt. Dit nu kan met goed recht getuigd worden van deze nieuwe uitgave. Mevr. Jongejan—de Groot, die wel als Schrijfster van belletristische schetsen bekend is, maar voor 't eerst op dit terrein van lectuur uitkomt, is er in geslaagd, een verhaal te geven, dat aan de eischen van het christelijk jeugdverhaal volkomen voldoet. De kracht der christelijke opvoeding en de openbaring van het christelijk geloof binnen de grenzen, die in het jongensleven natuurlijk zijn, komen duidelijk tot hun recht. En het gebeuren zelf is boeiend verteld en houdt de aandacht gespannen. Er is avontuurlijkheid zonder overdrijving en er is opvoedende strekking zonder dik- doenerigheid. Wat Tom Welders beleeft, aan jongens- vreugde en genoegelijkheid, maar ook aan angst door eigen schuld, is mogelijkheid in ieder jongensleven. En wat daaruit voortvloeit aan invloed in het geestelijke, is eveneens reëel voor iederen jongen, die door zijn op- voeding de christelijke waarden en waarheden kent. Dat is het, wat we hebben moeten in het christelijk jeugd- boek en daarom verdient dit verhaal van Mevr. Jonge- jan—de Groot de belangstelling van alle ouders, die dat christelijk jeugdboek voor hun kinderen verlangen.

C. T.

Voorts kondigen we aan:

Bijbelsch Handboek en Concordantie, be- vattende een kort begrip der Bijbelboeken met tal van verklaringen ook op het gebied der gewijde geschie- denis en van het Heilige Land en een register der onder- werpen, een concordantie, een alphabetische lijst der eighnamen en eenige kaarten, derde druk, N.V. J. M. Bredée's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam;

Schoolatlas voor Bijbelse Geschiede- nis, door Dr A. van Deursen, met een alphabetisch register van namen, bestemd voor schoolgebruik, maar ook voor den Bijbellezer, J. B. Wolters' Uitgevers-Maat- schappij, Groningen, Den Haag, Batavia;

een modern-uitgegeven propaganda-drukwerk van de christelijke Sportorganisaties in Nederland, ter versprei- ding te bekomen aan het Secretariaat: Oostsingel 25, Schiedam.